

RENATA ODELJAN*

Način počinjenja seksualnih delikata na štetu djece

Sažetak

U ovom radu prikazani su rezultati brojnih istraživanja o počiniteljima seksualnih delikata na štetu djece kako bismo razumjeli tko su zapravo počinitelji seksualnih delikata na štetu djece, razlikuju li se od ostale populacije, te na koji način čine seksualne delikte na štetu djece. Isto tako u radu su prikazani novi pojavni oblici seksualnog iskorištavanja (zavođenja djece) u Republici Hrvatskoj korištenjem interneta i mobilnih telefona koji su, s obzirom na ponašanje počinitelja, u ovom radu detaljno prikazani kroz četiri faze: prva faza – upoznavanje, druga faza – zaljubljenost, treća faza – slanje MMS fotografija i videoklipova, četvrta faza – emocionalne ucjene i prijetnje. Cilj ovog rada je detaljnim opisivanjem načina počinjenja seksualnog iskorištavanja djece korištenjem interneta i mobilnih telefona upoznati i upozoriti, kako stručnjake tako i djecu, roditelje te cjelokupnu društvenu javnost, na ovu negativnu društvenu pojavu. Želja nam je da se kroz upoznavanje i upozoravanje doprinese podizanju razine samozaštitnog ponašanja.

Brojna istraživanja o počiniteljima seksualnih delikata na štetu djece, viktimizaciji žrtve i načinu počinjenja seksualnih delikata utjecali su na veću osjetljivost društva u neprihvatljivosti seksualnog nasilja.

Takva istraživanja značajno su doprinijela uspješnijem otkrivanju počinitelja, prikupljanju dokaza i otkrivanju načina seksualnog iskorištavanja djece, načinima obavljanja obavijesnih razgovora s počiniteljima te boljem razumijevanju: Tko su zapravo počinitelji seksualnih delikata.

Mnogi su donedavno zamišljali zlostavljača djece kao nepoznatog stranca koji se zadržava oko školskog igrališta s vrećicom slatkiša, čekajući da namami malu djecu. Nikada nisu zamišljali da bi taj počinitelj mogao biti otac, prijatelj, poznanik, susjed ili

* mr. sc. Renata Odeljan, voditeljica Odsjeka maloljetničke delinkvencije i kriminaliteta na štetu mladeži i obitelji, Sektor općeg kriminaliteta, terorizma i ratnih zločina, Odjel općeg kriminaliteta, Uprava kriminalističke policije, Ravnateljstvo policije, MUP RH.

radni kolega, međutim, istraživanja su pokazala da zlostavljači djece čine prilično široki presjek muške populacije.

Groth, A. N., jedan od vodećih stručnjaka na području istraživanja seksualnih delikata na štetu djece, razlikuje nenasilne zlostavljače djece koji nagovaranjem ili pritiskom navode dijete na spolne aktivnosti i nasilne zlostavljače koji djecu fizički svladaju ili ih prijeljama ozljeđivanjem prisiljavaju na spolne radnje.

U svom radu s počiniteljima seksualnih delikata na štetu djece FBI koristi dva termina: zlostavljač djece i pedofil. Međutim mnogima su i ti termini postali sinonimi. Postavlja se pitanje: Koja je razlika između ta dva termina?

Zlostavljač djece je osoba koja seksualno zlostavlja djecu, a osoba koja ima seksualne fantazije koje su usmjerene prema djeci je pedofil. Ali ako ne djeluje onda nije zlostavljač djece. Neki pedofili mogu zadovoljavati svoje fantazije na legalan način, tako da jednostavno razgovaraju ili gledaju djecu. Prema tome dade se zaključiti da svi zlostavljači djece nisu nužno pedofili niti su svi pedofili nužno zlostavljači djece.

Kada govorimo o pedofilima uvijek nam se nameće jedno pitanje: "Razlikuju li se pedofili od ostale populacije?" Ukoliko gledamo socijalne ili demografske karakteristike, sa sigurnošću možemo reći da se pedofili ne razlikuju od ostale populacije, oni mogu biti bilo kojeg zanimanja, obrazovanja, socioekonomskog statusa, vjere, nacionalnosti i dr.

Iako još uvijek u SR Njemačkoj nije napravljen psihološki profil tipičnog počinitelja, budući da su pedofili vrlo naglašena heterogena skupina čiji članovi se jako razlikuju u prirodi kaznenog djela kojeg su počinili, ipak, profil osoba i karaktera koji je izoliran pokazuje da su počinitelji seksualnih delikata na štetu djece najčešće muškarci s 90%-tnim udjelom pa prema tome čine glavninu počinitelja, iako i žene sve češće čine ovaj delikt. Počinitelji su najčešće između dvadesetšeste i četrdesete godine, dok je udio maloljetnih počinitelja 11,6% (Burger i sur., 1993).

Istraživanje provedeno na Sjevernoj Floridi u Centru za tretman i evaluaciju, metodom osobnog iskaza počinitelja seksualnih delikata na štetu djece, pokazalo je da 44% počinitelja dolazi iz dezorganiziranih i na drugi način depriviranih obitelji, gdje su bili prisutni sukobi i nasilje među svim članovima obitelji, 50% ih je u djetinjstvu bježalo od kuće, zbog čega je 20% bilo smješteno u dom za preodgoj i druge institucije, 40% ih je svjedočilo da su ih roditelji tjelesno zlostavljali, zbog čega je više od polovice svih počinitelja izjavilo da su imali loše i površne odnose s roditeljima. Unatoč tome njih 83% izjavilo je da su bili bliski sa svojim majkama, dok su očevi imali vrlo malu ili nikakvu ulogu u obitelji, a samo njih 23% izjavilo je da je majka u njihovom djetinjstvu i adolescenciji bila osoba s kojom su mogli raspravljati samo o manje važnim osobnim problemima. Emocionalna usamljenost i izolacija bila je prisutna kod 72% počinitelja, što i nije čudno jer ih je većina izjavila da u djetinjstvu nisu imali niti jednog ili samo jednog prijatelja. Velik dio počinitelja izjavio je da su bili najmlađi od troje ili više djece u obitelji, što je negativno utjecalo na njih, na način da su bili zapostavljani i u kući i u školi, a isto tako i u socijalnom životu. Kao najmlađa djeca često su bili žrtve seksualnog zlostavljanja od strane starije braće i sestara, što ih je vodilo do odraslog počinitelja seksualnih delikata. Samo 40% ih se vidjelo kao "dobri dečki" (prema: Howitt, 1995).

Rezultati jednog od najboljih istraživanja (Howitt, 1995) provedenog nad pedofilima koji su priznali počinjeno kazneno djelo, (podijeljeni u tri kategorije: 1. pedofili usmjereni prema djevojčicama, 2. pedofili usmjereni na dječake i 3. pedofili koji su počinili incest) pokazali su u čemu se razlikuju pedofili od ostale populacije. U djetinjstvu pedofila bila je prisutna visoka razina obiteljske i roditeljske patologije, uključujući nasilje, iskustvo fizičke i psihičke zlostave, zanemarivanje, te seksualno zlostavljanje. Polovicu od svih počinitelja seksualno su zlostavljali, trećina ih je bila fizički zlostavljana, a 1/5 do 2/5 svih počinitelja bila je i fizički i seksualno zlostavljana (Lang i Langevin, 1991).

Lang i Legevin (1991) prikupljene podatke obradili su metodom diskriminativne analize, s obzirom na to da ih je pored navedenog zanimalo koji su to kriteriji po kojima se može predvidjeti koji će pedofil prilikom činjenja kaznenog djela upotrijebiti silu, a koji ne. Istraživanje je pokazalo da su pedofili, koji su bili agresivni prema ocu i čija je majka bila jako stroga, kaznena djela činili primjenjujući silu. Temeljem navedenih rezultata Lang i Langevin su zaključili: "Poremećeni odnosi u obitelji utječu samo na počiniteljevo seksualno opredjeljenje, ali ne i na primjenu sile prilikom činjenja kaznenog djela."

Počinitelji se međusobno razlikuju i po izboru žrtve. Jedni su skloniji djevojčicama, drugi dječacima, a neki ne prave razlike među spolovima. Elliott (1992) je kao primjer pokazao da je 30% prijavljenih počinitelja u Velikoj Britaniji počinilo kazneno djelo i na štetu djevojčica i na štetu dječaka (od koji je trećina u intervjuu izjavila da su svoj seksualni interes za djecom otkrili i pokazali još prije 16 godine života). Bradford (1988) navodi da su približno 20% do 30% zlostavljači djece homoseksualci.

Kod pedofila koji seksualno zlostavljaju dječake i djevojčice, veća je i vjerojatnost da će doći do ponavljanja delikta (recidiv), nego kod onih koji zlostavljaju samo djevojčice (Hanson i sur., 1995). Međutim to nije nepromjenjiva činjenica. Jedna je studija pokazala da oni koji su skloni i dječacima i djevojčicama posjeduju najveći rizik povratništvu (Abel i sur., 1988), dok druga pokazuje da spol žrtve nije povezana s povratništvom (Prentky i sur., 1997).

Većina počinitelja i žrtava (oko 70-90%) poznaju su od prije. Počinitelji su velikim dijelom članovi obitelji (otac, djed, skrbnik, očuh, majčin ljubavnik), rođaci (ujak, stric), susjedi, podstanari, prijatelji obitelji, dadilje, odnosno osobe zadužene za odgoj i obrazovanje (nastavnik, svećenik, liječnik). Incest između braće i sestara, posebno incest između starijeg brata i mlađe sestre najčešći je oblik seksualnog zlostavljanja djece unutar obitelji. U usporedbi s prijateljima i znancima, stranci, koji djetetu prilaze na igralištu u parku ili u osobnom automobilu, čine svega 10-30% počinitelja (Finkelhor i sur., 1995).

Mnoga su istraživanja pokazala da su počinitelji seksualnih delikata na štetu djece na neki način društveno deficijentni, imaju mali broj prijatelja i uopće mali broj socijalnih kontakata. Posebno pate od nedostatka socijalnih vještina, pokazuju visoku razinu povučенosti, nedostaje im sposobnost procjenjivanja, a imaju i nisku razinu samopouzdanja. Po ovim obilježjima postoji stvarna razlika među počiniteljima. Istraživanje koje je proveo Ward (1995) pokazalo je da su počinitelji koji seksualno zlostavljaju djecu emocionalno nezrele osobe, pojedinci, čije ponašanje služi kao kompenzacija za njegovu ili njezinu relativnu bespomoćnost u zadovoljavanju vlastitih bio-psiho-socijalnih životnih zahtjeva. Djeca koja su manje zahtjevna i lakša za kontroliranje, služe im u namjeri da zadovolje

svoju potrebu za intimnošću, za prepoznavanjem, prihvaćanjem, potvrđivanjem, povezanošću, moći i kontrolom.

1. VRSTE KAZNENIH DJELA I MODALITETI POČINJENJA

Radnja činjenja seksualnog iskorištavanja obuhvaća čitav niz spolnih aktivnosti, unutar i izvan obitelji, s tjelesnim kontaktom i bez njega. Istraživači su utvrdili da je vrlo korisno praviti razlike između tri oblika zlostave ili činjenja kaznenih djela: 1. zlostavljanje bez kontakta (opscene priče, pokazivanje pornografskih slika, pokazivanje spolnih organa, onaniranje pred žrtvom), 2. seksualno maltretiranje koje podrazumijeva čitav niz deliktih radnji koje su na štetu djeteta, a obuhvaćaju i tjelesni kontakt (različiti oblici spolnog dodirivanja, npr. bludne radnje) te 3. najteži oblik seksualnog iskorištavanja kada dođe do vaginalnog ili analnog spolnog odnosa (silovanje, spolni odnošaj).

Naime, koje kazneno djelo će počinitelj seksualnog delikta počiniti na štetu djeteta ovisi o njegovom seksualnom opredjeljenju i tipu pedofila. Neki će samo milovati i dirati dijete, neki onanirati pred djetetom, a neki će pak htjeti imati genitalni spolni odnos s djetetom.

2. PROCES ZAVOĐENJA (*GROOMING*)

Najčešći način na koji su počinitelji pridobivali djecu je podmićivanje, rijetko se radilo o prijetnji. U skladu s izjavama počinitelja nanošenje fizičkih ozljeda relativno je rijetko. Većina je počinitelja tijekom činjenja kaznenog djela bila obučena, dok se oni u obitelji češće skidaju i pokazuju djetetu svoje golo tijelo. Najčešće zlostavljaju jednu žrtvu, iako ima slučajeva kada istodobno zlostavljaju više žrtava. Kad počinitelj istodobno zlostavlja više žrtava obično se radi o muškim adolescentima.

U istraživanju koje su proveli Budin i Johnson (1989) u kaznenom zavodu u Ohiju, USA, uzimajući izjave počinitelja došli su do rezultata da se prosječno zlostavljaju tri dječaka, a dvije djevojčice. Počinitelji su nastojali doći do onog djeteta koje je imalo sve one osobine koje su oni preferirali. Tu se pokazala velika razlika od počinitelja do počinitelja. Skoro polovica ispitanih počinitelja odgovorila je da preferiraju svoju vlastitu djecu ili onu djecu koju su opisali kao pasivnu, tihu, uznemirenu, usamljenu ili koja dolaze iz obitelji u kojoj su roditelji razvedeni. Dvije petine počinitelja naveli su djecu koju odgajaju samohrani roditelji. Neka vrsta suosjećanja uočava se kroz činjenicu da ih 45% navedene djece podsjeća na njih same. Karakteristično je to da su počinitelji polovicu svojih žrtava pronalazili u blizini svoje kuće, trećinu u susjedstvu, petinu na obiteljskim zabavama i osminu na dječjim igralištima. Samo je petina zlostavljanih žrtava pronađena daleko od kuće počinitelja.

U procesu zavođenja u 90% slučajeva povjerenje djeteta zadobiveno je prijateljstvom. Ostali načini zavođenja uključuju igranje 55%, davanje novca 45% i biranje djece koja su ranije bila zlostavljana od drugih zlostavljača. Vidljivi darovi poput igračaka, slatkiša, cigareta, piva i droge puno su rjeđi, nisu uobičajeni. Manje od četvrtine izjavilo je da su primjenjivali prijetnju kako bi dijete potakli na suradnju i šutnju. Oni koji su koristili prijete-

nje najčešće su prijetili batinama, iako manje od 50%. Navedene su i prijetnje uništavanja voljenih stvari i članova obitelji te prijetnje samoj žrtvi noževima i oružjem (pištoljem).

Na programu za liječenje pedofila u Seattlu, pacijenti koji su pokazali bitne promjene nakon terapije koju su prošli, dali su podatke o karakteristikama njihovih kaznenih djela (Conte, Wolf, Smith, 1989). Muškarci su uglavnom imali iskustvo u zlostavljanju prosječno 7 žrtava, iako je raspon žrtava bio od 1 do 40. Također se od njih zatražilo da napišu "priručnik" o tome kako seksualno zlostavljati dijete.

Među primjerima koji su naveli bili su i ovi:

"a) Način da privolite dijete da živi s vama. Kada dijete dovedete u kuću imajte pornografske časopise koji će vam biti razbacani po kući. Pričajte o seksu i gledajte reakciju djeteta. Kada otiđe spavati provirite kroz vrata njegove spavaće sobe. Ponašajte se kao da je sve to normalno i prirodno. Budite osjećajni i dajte mu puno komplimenata. Slučajno ga dotaknite.

b) Budite prijatelj s nekim u čijoj blizini se nalaze djeca koja imaju problema s alkoholom i drogama. Zatim s nekim tko ima čvrstu kontrolu nad djecom, koja će biti oštro kažnjena ako se loše ponašaju. Takvoj djeci uvijek možete pružiti posebnu pažnju. Djeca će biti oduševljena time i vrlo lako će pasti pod vašu kontrolu i moći ćete njima manipulirati. Također možete iskoristiti povjerenje roditelja i biti dadilja. Bit ćete sami s djetetom." (Conte, Wolf, Smith, 1989.)

Većina počinitelja izjavila je također da pored određenog psihičkog stanja i ponašanja, djeca moraju imati, uglavnom glatku tamnoputu kožu, dugu i tamnu kosu, tanko tijelo i slatko lice. Žrtva treba biti raspoložena i otvorena. Nakon što pronađu potencijalnu žrtvu, većina počinitelja pomisli na to da će biti uhvaćeni, tako da taj strah utječe na njihovu odluku kada i kako počiniti kazneno djelo: "Birao sam žrtve za koje sam smatrao da me neće prijaviti." Dosta počinitelja opisalo je kako su uspostavili vezu s djetetom prije nego su započeli spolni odnos: "Prvo smo se igrali, zatim pričali, ja sam mu pružao neizmjereno puno pažnje. Ono što je važno je navesti dijete da se osjeća sigurno pričajući sa mnom. Onda bi započeo na različite načine dodirivati ga po leđima i glavi. Važno je provjeriti na što je sve dijete spremno prije nego se povuče."

Lang i Langevin (1991) tvrde, temeljem provedenog znanstvenog istraživanja, da su jedno do petero spolno zlostavljane djece žrtve bezrazložnog nasilja kao dijela činjenja kaznenog djela. Unatoč tome Okami i Goldberg (1992) ukazuju na to da pojedini autori previše naglašavaju razinu nasilja ignorirajući "ogromne količine literature koja pokazuje da nasilje i otvorena prisila nisu opće značajke spolnog zlostavljanja djece". Prema Bradfordu, Bloombergu i Bouletu (1988) upotreba nasilja ovisi o godinama počinitelja. Počinitelji adolescenti u 17% slučajeva koriste nasilje, počinitelji srednjih godina u 11% slučajeva koriste nasilje, dok ih je 5% koristilo umjereno nasilje i 5% pretjerano – prekomjerno nasilje, dok kod starijih počinitelja nije bio evidentiran niti jedan slučaj korištenja nasilja. Teško je znati što se točno misli pod nasiljem, s obzirom na to da istraživanja nisu pružila nikakvo definiranje njihovih kategorija. Ovo ne mora biti tipično za mlađe počinitelje (Saunders, Award, White, 1986). Polovica počinitelja pedofila adolescenata počinili su kazneno djelo koristeći nasilje ili prijetnju nasiljem.

Činjenje kaznenih djela na štetu djece najčešće se događa u određeno vrijeme i to obično petkom i ponedjeljkom, tijekom dana ili sumraka (od podne do 20 sati). Oko trećine kaznenih djela događalo se između 20,00 i 24,00 sati, iako su to skoro svi slučajevi gdje je dijete bilo ostavljeno počinitelju da se brine o njemu. Prema izjavama djece, kod 2/3 počinitelja činjenje kaznenog djela trajalo je manje od 15 minuta. Istraživanja o adolescentima počiniteljima pokazuju da njima treba puno više vremena. Kod polovice je počinjenje kaznenog djela trajalo duže od sat vremena. U 80% slučajeva žrtva je poznavala počinitelja, a mjesto počinjenja je u velikoj većini bilo u domu žrtve ili počinitelja. U oko 80% slučajeva radilo se o samo jednom počinitelju. Ovo istraživanje provedeno je nad žrtvama u općoj bolnici u Philadelphiji i u privatnoj psihijatrijskoj bolnici.

3. PRIPREME ZA SEKSUALNO ZLOSTAVLJANJE

"Mogao bih pripremati dječaka i zamišljati da sam ga već pripremio u svojoj mašti, i tako nastaviti. To je skoro, kao uporaba priručnika 'korak po korak pripremiti dječaka', a umjesto napisanog teksta koji je ispred mene, ja sam sve to imao u glavi i pripremao dječaka na jedan način i činio stvari o kojima sam već razmišljao, a kada bi se približavao presudan trenutak, započeo bih držeći dijete u krilu i ako nije ništa primijetio o mojoj fantaziji, znao bih da mogu prijeći na sljedeći stupanj, što može biti fotografiranje dječaka u njegovim kupaćim gaćicama. Tad bih ga mogao još malo milovati i dobiti erekciju i ako je to u redu, možda bih pričekao dok se on ne presvuče iz jednih kupaćih gaćica u druge i onda bih napravio još nekoliko fotografija." (Wyre, 1987.)

Wyre (1987) opisao je proces zlostavljanja kao krug ponašanja koji se ponavlja, ali s drugom djecom. Wyre napominje da se proces zlostavljanja od strane pedofila izvan obiteljskog kruga sastoji od tri glavna stupnja.

Stupanj 1. Počinitelj ovaj stupanj započinje masturbacijom i maštanjem o prijašnjim seksualnim iskustvima koje vodi do maštanja o mogućim budućim odnosima. Dječaka upoznaje, vjerojatno u klubu, na ulici, pokazuje želju da se upozna s njegovim roditeljima i na taj način pridobiva njegovo povjerenje. Odlaze u kino, kazalište ili bilo gdje drugdje gdje može osigurati što veći stupanj intimnosti i socijalnog kontakta. Ova izgradnja povjerenja se nastavlja još neko vrijeme.

Stupanj 2. Daljnjim druženjem, dječak mu govori o svojim problemima u obitelji i školi. To mu omogućava da razvije ulogu "savjetnika", što dovodi do "prijateljstva".

Stupanj 3. Sada dječak već počinitelja posjećuje u njegovom domu. Dječak se ohrabruje i govori roditeljima o tome. Tjelesni kontakt koji je na prvi pogled prividno neseksualan uskoro počinje biti takav, npr. hrvanje, gledanje televizije zajedno. Na taj način počinitelj sebi omogućava da stavi ruku na dječaka, da ga zagrlji. Bilo kakav otpor vodi do trenutnog prekida fizičkog kontakta, ali samo da bi to pokušao ponovno u budućnosti. Počinitelj pojačava maštu i masturbira razmišljajući o svom uskoro mogućem seksualnom pothvatu. Seksualni dodiri započinju, iako su još uvijek obojica obučeni, dok na idućim sastancima počinitelj pokušava igranjem doći do dječakovih genitalija. Sva upozorenja su usmjerena prema tome da se nikome ništa ne govori. Nakon čega može slijediti uzajamna masturbacija i ejakulacije. Kasnije, oralni seks, analni odnošaj nad dječakom, zatim oralni odnošaj nad počiniteljem čime se zatvara ciklus zlostavljanja.

Počinitelji u svojim osobnim iskazima opisuju i "krug zavođenja unutar obitelji", koji se može odnositi na biološkog oca i očuha. Stupnjevi su:

- a) škakljanje djeteta
- b) kupanje djeteta
- c) počinitelj se seksualno uzbuđuje i mašta
- d) dijete ide u njegov krevet
- e) počinitelj zna da dijete uživa u škakljanju
- f) lekcije iz "seksualnog obrazovanja" mogu koristiti kao uvod u kasnije stupnjeve zlostavljanja
- g) škakljanje sad ide do djetetovog spolnog organa
- h) počinitelj masturbira dječjim genitalijama
- i) dijete je zarobljeno u šutnju prijetnjama ili mu je naređeno da čuva njihovu tajnu, dok počinitelj počinje uvjeravati samog sebe da dijete uživa u tim seksualnim aktivnostima
- j) seksualni odnos se povećava
- k) počinitelj sve više razmišlja o djetetu i njegovom seksualnom zlostavljanju
- l) teško mu je prestati sa seksualnim odnosom sada kada ga je započeo
- m) masturbacija potaknuta maštanjem o zlostavljanju, samo je pojačala njegovo poremećeno ponašanje.

Poteškoća s ovakvim prikazivanjem kruga zlostavljanja jest da se zlostavljanje može činiti kao relativno kratkotrajan i ponavljani proces. To može biti slučaj s pojedinim počiniteljima i pojedinim kaznenim djelima, ali ostali pokazuju dugotrajnu nastranost u svome ponašanju koje može započeti u djetinjstvu ili adolescenciji.

Kod kaznenih djela kod kojih nije prisutan tjelesni kontakt, primjerice kod kaznenog djela zadovoljenje pohote pred djetetom ili maloljetnom osobom (čl. 194. KZ-a), nije prisutna takva postojanost kruga zlostavljanja, s obzirom na to da nema nikakvog odnosa (kontakta). Međusobno djelovanje "zavođenja" i "pripreme" nije bilo potrebno. Niti je bilo potrebno da se osigura djetetova šutnja jer se počinitelj i žrtva ne poznaju. Međutim činjenje toga kaznenog djela ipak u sebi sadrži neke elemente kruga zlostavljanja. Većina počinitelja ipak traži određene žrtve koje su same, bez nadzora, koje se igraju na ulici, u napuštenim zgradama, parkovima itd., što znači da počinitelj ipak planira činjenje kaznenog djela prije nego što ga počinu. Znači da ulaže znatni napor u planiranje, iz čega proizlazi da je jako malo spontanosti u svemu učinjenom.

4. NOVI POJAVNI OBLICI SEKSUALNOG ISKORIŠTAVANJA (ZAVOĐENJA) DJECE U REPUBLICI HRVATSKOJ

U posljednjih nekoliko godina u našoj zemlji otkriveni su novi pojavni oblici seksualnog iskorištavanja djece korištenjem interneta i mobilnih telefona, koji su s obzirom na ponašanje počinitelja, podijeljeni u četiri stadija:

Počinitelj upoznaje oštećenu djecu tako da dolazi do brojeva njihovih mobilnih telefona putem glazbenih emisija na lokalnim televizijskim postajama, koje su navedene brojeve emitirale za vrijeme trajanja glazbenih emisija.

Drugi način upoznavanja je preko Internet portala namijenjenih međusobnom upoznavanju punoljetnih osoba te počinitelj na taj način dolazi do broja mobilnog telefona oštećene osobe.

Nakon što je počinitelj pribavio broj mobilnog telefona kreće komunikacija (odnosno proces zavodjenja). Počinitelj u anonimnosti svoga doma koja mu omogućava lažno predstavljanje govori za sebe da ima 15, 16, ili 17 godina te da je mladić ili djevojka, pa ovisno o tome šalje MMS poruku na kojoj se nalazi zgodan mladić ili djevojka koju prezentira kao svoju.

Daljnju komunikaciju nastavlja slanjem SMS poruka u kojima govori o sebi, svojim interesima, koju glazbu voli, kojim sportom se bavi, o svojim problemima s roditeljima i prijateljima. Na taj način nastoji uspostaviti povjerenje žrtve, prijateljstvo, a onda i osjećaj zaljubljenosti.

Žrtva doista počinje osjećati povjerenje, zaljubljenost u osobu s MMS fotografije koja je tako dobro razumije i ima iste probleme kao i ona/on. S vremenom se dovodi u uvjerenje da je s istim u vezi, odnosno da "hodaju".

Dalje, počinitelj polako u komunikaciju uvodi poruke seksualnog sadržaja, posebno nakon što od oštećene primi MMS poruku s fotografijom lica ili stasa. Daje komplimente o izgledu i komentira što bi u seksualnom smislu volio i želio raditi s njom/njim. Govori o tome koliko je zaljubljen u nju/njega.

Nakon toga počinitelj žrtvi šalje kodove telefonskih bonova za nadoplatu računa mobilnog telefona, kako bi mogla nesmetano komunicirati, s obzirom na to da se dnevno radilo o velikom broju SMS i MMS poruka (ponekad i po 300 poruka u jednom danu). Nakon zaprimljenih kodova za nadoplatu računa kod žrtve se pojavljuje osjećaj obaveze na daljnju komunikaciju.

Počinitelj, kada je uvjeren da je žrtva zaljubljena u njega, traži MMS poruke s fotografijama njenog golog tijela te u međuvremenu on njoj šalje fotografije spolovila ili dijelove tijela koje je dobio od drugih oštećenih osoba ili ih je "skinuo" s interneta te ih prezentira kao svoje.

Nakon zaprimanja prvih MMS poruka s fotografijama golih dijelova tijela žrtve, počinitelj postaje sve agresivniji i uporniji u svojim zahtjevima za MMS-ovima s fotografijama i videoklipovima pri čemu žrtvi točno daje upute koje radnje i na koji način treba raditi tijekom snimanja (na taj način je uvlači u izvedbu pornografske predstave), po zaprimanju traženih MMS-ova iskazuje svoje ushićenje i oduševljenje izgledom žrtve i navodi je na slanje još takvih materijala.

Kada žrtva odbije dalje slati fotografije počinitelj kreće s emocionalnim ucjenama:

- da me voliš ti bi to učinila/o
- ima drugih koje hoće ako ti nećeš itd.

Nakon toga prelazi na prijetnje – ako to ne učiniš objavit ću tvoje fotografije na internetu, sve ću reći tvojim roditeljima, oblijepit ću zidove škole u koju ideš, zgradu u kojoj živiš itd.

U većini slučajeva počinitelji su dobivene fotografije distribuirali po cijeloj Hrvatskoj prikazujući te slike kao svoje.

Važno je napomenuti da se niti jedna oštećena maloljetna osoba nije povjerala roditeljima ili drugoj odrasloj osobi u koju ima povjerenje, iako su željele prekinuti takvu komunikaciju, međutim, bilo ih je strah da počinitelj ne realizira svoje prijetnje.

5. ODGOVORNOST

Kad je zlostavljanje razotkriveno i počinitelj otkriven, dolazi do vrlo predvidljivih reakcija s njegove strane. To se posebno odnosi na pedofile.

Uobičajena prva reakcija pedofila je potpuno osporavanje. On pri tome, najčešće, glumi šokiranost, čuđenje, ili potpunu distanciranost u svezi s optužbom o seksualnim aktivnostima s djecom. Nadalje tvrdi da ništa ne zna ili da se ne sjeća. Može i potvrditi jedan događaj, ali pri tome poriče da je namjera bila seksualne prirode, s izgovorom "Zar je zločin zagrliti dijete?" Tvrdi da su njegovi postupci krivo protumačeni i da je napravljena pogreška. Njegovo poricanje mogu podržati njegovi rođaci, kolege, prijatelji ili susjedi.

Ako dokazi protiv njega onemogućuju totalno poricanje, počinitelj će nastojati umanjiti ono što je učinio i u kvaliteti i u kvantiteti. Obično će tvrditi da se to dogodilo u jednom slučaju ili dva samostalna slučaja ili da je on samo grlio žrtvu. Često prizna neka djela, ali odbija njihovu povezanost sa seksualnim zadovoljavanjem.

Mnogi pedofili nastoje uvjeriti sami sebe da nisu nemoralni niti seksualno devijantni niti kriminalci. Draže im je vjerovati da su hiperinteligentni, osjećajni i posebne individue čije je ponašanje neshvaćeno ili društveno neprihvaćeno u vremenu u kojem žive.

Počinitelj obično nastoji opravdati policiji svoje ponašanje, uvjeravajući sebe i druge da se on o djetetu brine više nego njegovi roditelji i da je to što radi za djetetovo dobro. Ako je počinitelj otac djeteta, događa se da tvrdi da je za dijete bolje da o seksu nauči od njega ili pak da je bio pod velikim stresom ili da je imao problema s alkoholom. Pedofil može tvrditi da nije bio svjestan koje je dobi bila žrtva.

Njegovi naponi u opravdavanju svog ponašanja, često se svode na okrivljavanje žrtve. To je najčešća racionalizacija svih pedofila. Tvrditi da ih je žrtva zavela i započela seksualne aktivnosti ili da je žrtva promiskuitetnog ponašanja. U nekim slučajevima to može biti i istina. Takvo opravdavanje nema značaja jer je kazneno djelo svedeno na počinjeno. Glavna razlika između počinitelja spolnih delikata počinjenih nad djecom i onih počinjenih nad odraslima jest u tome što pristanak djeteta nema nikakvog značaja.

Neki pedofili dolaze s fantastičnim pričama koje objašnjavaju njihovo ponašanje. Jedan od njih bio je liječnik koji je tvrdio je da je radio istraživanje o muškoj prostituciji mladih. Nastavnik je tvrdio da je istraživanje pedofilije i distribuiranje dječje pornografije koristio u znanstvene svrhe. Profesor je rekao da njegovi studenti imaju očajničku potrebu za pažnjom jer su prepušteni sebi samima te da je njegova naklonost krivo protumačena kao spolna namjera. Mnogi počinitelji incesta tvrde da su samo pružali seksualnu edukaciju svojoj djeci. Jedan je otac rekao da je svojoj kćerki objašnjavao razliku između lijepog i ružnog dodira: "Ja je učim o svemu, zašto je ne bi poučio i o seksu, a i bolje je zlostavljati vlastito dijete nego počinuti nevjeru" (Jenskins-Hall, 1989). U drugom slučaju školski bolničar koji je imao zbirku od tisuću fotografija gole ili polugole djece za koju se morao brinuti poricao je svaku seksualnu namjeru jer on je samo proučavao anatomiju te

djece. Jedan je optuženi sadističko-mazohističke fotografije tumačio kao dio disciplinskog programa. Jedan je pak tvrdio da je samo brižno čuvao dijete u toplom krevetu jer je bilo hladno. Neki su se predstavljali kao umjetnici čije su zbirke zaštićene kao umjetnička djela. Ovakve priče česte su kod profesionalaca, kao što su liječnik, nastavnik, terapeut.

Kada ostale taktike "padnu u vodu" počinitelju ostaje glumljenje mentalnog oboljenja. Zanimljivo je da mnogi pedofili priznaju mentalnu bolest nakon što su otkriveni ili uhićeni. Kao što smo prije razjasnili svi pedofili nisu nužno počinitelji spolnih delikata nad djecom tako da sama pedofilija ne može biti opravdanje za zlostavljanje djece.

Pedofili se mogu odlučiti i za izjavu tipa "dobar dečko". U tom slučaju počinitelj izražava duboko žaljenje, nastoji se prikazati kao prilagođen član društva, odan obiteljski čovjek, vojni veteran ili crkveni vođa, nenasilan, bez prijašnjih optužbi i žrtva nekih osobnih problema. S obzirom na činjenicu da mnogi ljudi vjeruju u mit da su počinitelji nad djecom neprilagođeni društvu ova taktika može neočekivano dobro proći. Počinitelj može navesti mnoga djela kao dokaz svog dobrog karaktera (volonterski poslovi, posvećenost djeci i sl.) koja su mu omogućila pristup i zavođenje djece.

Važno je biti svjestan da pedofil može maltretirati, prijetiti ili podmićivati žrtve ili očevice, napadati osobni život ili ugrožavati karijeru djelatnika policije koji sudjeluju u istrazi, iznositi i navoditi da se radi o ugrožavanju prava homoseksualaca, ako je žrtva istog spola kao počinitelj i pri tome tražiti podršku raznih udruga i organizacija.

Velika je zablude za svakog, vjerovati da su pedofili pasivne osobe koje je lako dovesti u stanje da se osjećaju posramljenima. Postoje i slučajevi u SAD-u gdje su počinitelji ubijali svoje žrtve, uključujući i svoju vlastitu djecu, kako se ne bi otkrili njihovi seksualni delikti. Dvojica od kojih je svaki ubio po nekoliko djece, tvrdili su da je jedini način da se spriječi ubijanje djece ozakonjenje seksa između odraslih i djece. Govorili su da su ubili svoje žrtve iz jednog jedinog razloga, a taj je da se izbjegne otkrivanje seksualnih delikata i njih kao počinitelja. U jednom drugom slučaju počinitelj je ubio majku svoje žrtve koja je nastojala spriječiti njegov odnos sa svojim sinom (prema: Priručniku FBI-a, 1994).

LITERATURA

1. Abel, G. G., Becker, J. V., Cunningham-Rathner, J., Mittelman, M. S., Rouleau, J. L. (1988). *Multiple paraphilic diagnoses among sex offenders*. Bulletin of the American Academy of Psychiatry and the Law 16, 153.-168.
2. Bradford, J. M. W., Bloomberg, D., Boulet, J. R. (1988). *The heterogeneity/homogeneity of pedophilia*. Psychiatric Journal of the University of Ottawa, 13(4), 217.-226.
3. Budin, L. E., Johnson, C. F. (1989). *Sex abuse prevention programs: offenders attitudes about their efficacy*. Child Abuse and Neglect, 13, 77.-87.
4. Burger, E., Reiter, K. (1993). *Seksualno zlostavljanje djece i mladeži*. Stuttgart, Berlin, 104.
5. Conte, J. R., Wolf, S., Smith, T. (1989). *What sexual offenders tell us about prevention strategies*. Child Abuse and Neglect, 13, 293.-301.
6. Elliot, M. (1992). *Images of children in the media: "soft kiddie porn"*. In C. Itzin (Ed.). Pornography: Women, Violence and Civil Liberties: A Radical New View. Oxford: Oxford University Press, 217.-221.

7. Federal Bureau of Investigation (1994). *Police Handbook*. Washington: FBI
8. Finkelhor, D., Hotaling, I. A., Lewis, C., Smith, C. (1995). *Sexual Abuse in a National Survey of Adult Men and Women*. Prevalence, Characteristics and Risk Factor. U: *Child Abuse and Neglect*, 14, 19.-28.
9. Groth. A. N. (1986). *The Child Molester: Clinical observations in: Haden, D.C.* (ur.) *Out of Harm's Way: Readings on Child Sexual Abuse, It's Prevention and Treatment*. Phoenix: The Oryx Press.
10. Hanson, R. K., Scott, H., Steffy, R. A. (1995). *A comparasion of child molesters and non-sexual criminals: Risk predictors and long-term recidivism*. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 32, 325.-337.
11. Howitt, D. (1995). *Paedophiles and Sexual Offences Against Children*. Loughborough University, UK. John Wiley & Sons.
12. Jenkins-Hall, K. D., Marlatt, G. A. (1989). *Apparently irrelevant decisions in the relaps process*. In *D.R. Laws (Ed.)*. *Relapse Prevention with Sex Offenders*. New York. Guilford Press, 268.-291.
13. Lang, R. A., Langevin, R. (1991). *Parent-child relations in offenders who commit violent sexual crimes against children*. *Behavioral Sciences and the Law*, 9, 61.-71.
14. Okamy, P., Goldberg, S. (1992). *Personality correlates of pedophilia*. *Journal of sex Research*, 29(3), 297.-328..
15. Saunders, E., Award, G. A., White, G. (1986). *Male adolescent sexual offenders: The offender and the offense*. *Canadian Journal of Psychiatry*, 31(6), 542.-549.
16. Ward, T., Hudson, S. M., Marshall, W. L., Seigert, R. (1995). *Attachment style and ntimacy deficits in sex offenders*. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment* 7, 317.-335.
17. Wyre, R. (1987). *Working with Sex Offenders*. Oxford: Perry Publications.

Summary _____

Renata Odeljan

Modus Operandi of Child Sexual Offenders

In this work the results of numerous researches about perpetrators of sexual offences to the detriment of children are described in order to understand who really are the perpetrators of sexual offences to the detriment of children, whether they differ from the rest of population, and in which way they commit sexual offences to the detriment of children. Also, in this work the new phenomena of sexual abuse (misleading of children) in the Republic of Croatia by using the Internet and mobile phones are described, which regarding the behaviour of perpetrators are described in details through four phases: the first phase-getting acquainted, the second phase-falling in love, the third phase-sending MMS photos and video clips, the fourth phase-emotional blackmails and threats. The purpose of this work is to get acquainted and to warn through detailed description of a way of perpetration of sexual abuse of children by using the Internet and mobile phones the experts and children, parents and the publicity. about this negative social phenomenon. Our wish is to raise awareness of self-protective behaviour through getting acquainted and warning.